

BIBLIOGRAFIA EGERIANA (V)

EGERIAN BIBLIOGRAPHY (V)

Sebastià JANERAS

Original rebut: 06/09/2022
Data d'acceptació: 24/07/2022

Adreça: Bailén 161, S/A, 1a
08037 BARCELONA
E-mail: sjaneras@gmail.com

Resum

Recollim aquí una nova bibliografia, la cinquena de l'autor, de les publicacions (traduccions i estudis) sobre Egèria i el seu *Itinerarium*.

Paraules clau: Bibliografia, Antiguitat, història bizantina, història europea, obra literària representativa.

Abstract

We gather here a new bibliography, the author's fifth of the publications (translations and studies) on Egeria and her Itinerarium.

Keywords: *Bibliography, Antiquity, Byzantine history, European history, representative literary works.*

Praenotanda

Dono com a cinquena aquesta bibliografia, tenint present les publicades precedentment, amb títols variats:

I. «Contributo alla bibliografia egeriana», in *Atti del Convegno Internazionale sulla Peregrinatio Egeriae. Nel centenario della pubblicazione del Codex Are-*

tinus 405 (jà *Aretinus* VI, 3), *Arezzo* 23-25 octubre 1987, *Arezzo* 1990, 355-366.

II. «Bibliografia egeriana recent», *RCatT* 28 (2003) 231-240; *Addenda*, 507-510.

III. «Noves publicacions sobre Egèria», *Miscel·lània Litúrgica Catalana* 19 (2011) 23-30.

IV. «Nova bibliografia egeriana», *RCatT* 43 (2018) 189-205.

* * *

EDICIONS I TRADUCCIONS

Per a aquest apartat em permeto de reenviar al meu treball recent: S. JANERAS, «Edizioni e traduzioni dell'*Itinerarium Egeriae*», *Ecclesia Orans* 39 (2022) 175-186. No hi van poder ser incloses les dues traduccions següents:

*Arab*¹

Youssef HABBİ - Habib HORMUZ, *Rihlat Iğiria ıla Falastin wa-Sharq 380-384* [*Itinerari d'Egèria per Palestina i l'Orient 380-384*], Al Basrah 2020. [Introducció de Youssef Habbi; traducció de l'arquebisbe de Bàssora Habib Hormuz (Al Nawfali)]

Finès

A. M. LAATO, *Egeria. Matka Pyhälle maalle* (Studia Patristica Fennica 12), Hèlsinki 2021.² [Després d'una brevíssima introducció sobre i el viatge i el llatí d'Egèria, segueix la traducció al finès del text de l'*Itinerarium*. Bé que l'autora cita en la bibliografia l'edició per Jesús Alturo dels fragments de Madrid, no

1. Una altra traducció àrab havia estat publicada l'any 1994. Cf. JANERAS, *Edizioni e traduzioni*, 184.
2. Amb aquesta traducció ja són vint-i-cinc les traduccions de l'*Itinerarium* d'Egèria. És en curs d'elaboració una traducció georgiana per part de la professora Marina Giorgadze, de la universitat de Batumi.

els inclou a la llacuna del capítol 16. La traducció va seguida d'un estudi i comentari del text d'Egèria.]

ESTUDIS

- ÁLVAREZ MONGAY, M.-A., «Egeria: “Como soy un tanto curiosa, quiero verlo”, *Viajar: la primera revista española de viajes* 465 (2018) 68-71.
- ARGÁRATE, P., «Encountering the Other on the Way. Egeria and Marching toward the Holy», en A. PĂTRU (ed.), *Meeting God in the Other. Studies in Religious Encounter and Pluralism in honour of Dorin Oancea on the occasion of his 70th birthday*, Viena 2019, 265-281.
- ARGÁRATE, P., «Representation of Biblical Salvific Events in Space and Time in the *Itinerarium Egeriae*», en *Tempo di Dio, tempo dell'uomo. XLVI Incontro di studiosi dell'Antichità Cristiana* (Studia Ephemeridis Augustinianum 115), Lugano 2019, 61-72.
- ARGÁRATE, P., «Pèlerinage et processions dans l'*Itinerarium Aegeriae*», dins: A. F. CRACIUN – A. LOSSKY – TH POTT (eds.), *Liturgies de pèlerinage, 66e Semaine d'études liturgiques, Paris, Institut Saint Serge, 1-4 juillet 2019* (Semaines d'études liturgiques 66), Münster 2021, 163-180.
- ARIAS ABELLÁN, C., «Observaciones sobre la sintaxis de la toponimia en el Itinerario de Egeria», en F. FUENTES MORENO – M. DEL CASTILLO HERRERA – P. R. DÍAZ Y DÍAZ – M. C. HOCES SÁNCHEZ – M. MOLINA SÁNCHEZ (coords.), *Quantus Qualisque. Homenaje al profesor Jesús Luque Moreno*, Granada 2016, 13-22.
- ARIAS FERNÁNDEZ, A. I., «Las mujeres en la Edad Media: el caso de Egeria», *Argutorio: revista de la Asociación Cultural “Monte Irago”*, 21 (núm. 41), 2019, 15-20.
- ARSLAN, Aytuğ, «Anadolu inanç söylenceleri: Egeria'nın anlatılarında Balıklıgöl ve kral Abgar» [«Llegendes anatolienes creïbles: Balıklıgöl i el rei Abgar en la narració d'Egèria»], *Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi* 13 (2015) 141-150.
- BAC, T., «Światło Paschy w liturgii jerosolimskiej pierwszych wieków», *Verbum Vitae* 29 (2016) 321-345.
- BADER, Giselle, «Sacred Space in Egeria's Fourth-Century Pilgrimage Account», *Journal of Religious History* 44 (2020) 91-102.
- BARBIERO, F., *Egeria al monte di Dio: Santa Caterina o Har Karkom?*, Roma 2020.³

3. Versió Kindle.

- BARTOLOTTA, S. – TORMO-ORTIZ, M., «Relato de un viaje de una mujer llamada Egeria», en S. VELÁZQUEZ GARCÍA - M. BIANCHI (coord.), *Personajes femeninos en tránsito: reescrituras de mitos y diásporas: un acercamiento interdisciplinar* (Biblioteca Filológica Hispana 215), Madrid 2019, 13-36.
- BARTOLOTTA, S. – TORMO-ORTIZ, M., «Egeria, testimone dello scambio epistolare tra donne nell'Antichità Cristiana», *Estudios románicos* 28 (2019) 47-63.
- BARTOLOZZI CASTI, G., «Le origini del pellegrinaggio. Egeria e Demetria donne in cammino», *Studi romani* 62 (2015) 32-50.
- BERMEJO, E., «O Santo Sepulcro no testemunho de Egéria – o local da Ressurreição explicado pela Peregrina Egéria», *Revista Terra Santa: A caminho da Ressurreição*, ed. 8, ano 2020, Nova Série, Ano III, 42-45.
- BERMEJO CABRERA, E., *Peregrinar a Tierra Santa con Egeria. Biblia y Liturgia*, Santiago de Compostela, Editorial Eco Franciscano 2019.
- BORCHKHADZE, K., «Egeria's Journey and the History of Pilgrimage in the IV century» [«ეგერიას _მოგზაურობა _და _მომდღევევდობის _ისტორია _IV სსუკუნეში»], en: *Proceedings of the Doctoral Students and Young Scholars 3rd Conference Dedicated to 80th Anniversary of Shota Rustaveli State University*, Batumi 2016, 166-169.⁴
- BORCHKHADZE, K., «The route of Egeria's Journey» [«ეგერიას "მოგზაურობის" მარშრუტი»], en: *The 5th International Scientific Conference Byzantine Studies in Georgia: "The Black Sea and the Black Sea Region Cultures the Crossroads of Cultures and Civilizations in the 4th-15th Centuries"*. Batumi 2019, 48-50.
- BORCHKHADZE, K., *Egeria's Journey and Georgian Liturgical practice in the v-x centuries* [«ეგერიას მოგზაურობა და ქართული რიტურგიკული პრაქტიკა v-x სსუკუნეებში»] (extracte de la tesi doctoral), Batumi 2019.
- BRAVO BOSCH, María José, «Un itinerario en femenino: Egeria», *Hispania Antiqua, Revista de historia antigua* 44 (2020) 339-372.
- BRUUN, Mette Birkedal, «Turen går det hellige land — Egerias bibelske rundrejse», *Fønix* 26 (2002) 208-220.
- BULAS, R., «Chrześcijańskie Itineraria do miejsc świętych od II do VIII wieku», *Vox Patrum* 32 (2012) 77-91.
- CANCELA CILLERUELO, A., «Diario de una peregrina tardoantigua: un recorrido por el "Itinerario de Egeria"», en M. MORELLÁN LUIS - J. PIQUERO RODRÍGUEZ (coord.), *Los pasos perdidos: viajes y viajeros en la antigüedad*, Madrid, Abada 2017, 153-173.

4. En les publicacions col·lectives (congressos, seminaris, etc.) georgianes sovint només es publica un resum del text.

- CASTRO, S., «Promesas cumplidas: Egeria: cinco viajeras rescatando la Edad Media», *Melómano: La revista de música clásica* 23 (2018) 12-16.
- CASTRO HERNÁNDEZ, P., «La peregrinación de Egeria. Una aproximación a la geografía sagrada y los sucesos milagrosos en Tierra Santa (s. iv dC), en *Anejos de Estudios Clásicos, Medievales y Renacentistas* 11, Santiago 2016, 23-52.
- ШАИЕВ, М.-Л., «Les notes d'Égérie sur les ministères. Instantanés d'une ecclésiologie en construction, en: P.-G. DELAGE (ed.), *Égérie, une femme au pays des pères, Actes de la dixième Petite Journée de Patristique, 10 mars 2018*, Les Plans sur Bex, CH, 2019, 21-34.
- CHASE, Natan P., «*Apta diei et loco. The Votive Masses in the Holy Land*», *Ecclesia Orans* 36 (2019) 29-87. [Egèria: pp. 30-33].
- СЕРНЯК,⁵ А. В., «“Путешествие Эгерии к святым местам”: несколько слов о рукописи» [«“L'itinerari d'Egèria als llocs sants”: uns mots sobre el manuscrit»], *Индоевропейское языкознание и классическая филология* 10 (2006) 341-343.
- СЕРНЯК, А. В., «“Путешествие Эгерии к святым местам” 2: к какому языковому варианту» [«“El pelegrinatge d'Egèria als llocs sants”: 2: sobre alguna variant lingüística»], *Индоевропейское языкознание и классическая филология* 3/1 (2007) 326-329.
- СЕРНЯК, А. В., «“Путешествие Эгерии к святым местам” 3: Несколько слов о жанре текста» [«“El pelegrinatge d'Egèria als llocs sants” 3: Algunes paraules sobre el gènere de text»], *Acta Linguistica Petropolitana. Труды Института Лингвистических Исследований* 3/1 (2007) 315-329.
- СЕРНЯК, А. В., «“Путешествие Эгерии к святым местам” 4: несколько слов о жанре текста, а также текст и комментарий к главам I-III» [«“L'itinerari d'Egèria als llocs sants” 4: Algunes paraules sobre el gènere del text i també el text i comentari als capítols I-III»], *Индоевропейское языкознание и классическая филология* 4/1 (2008) 341-365.
- СЕРНЯК, А. В., «“Путешествие Эгерии к святым местам” 5: Глава 4-ая с комментарием» [«“L'itinerari d'Egèria als llocs sants” 5: Capítol 4 amb comentaris»], *Индоевропейское языкознание и классическая филология* 4/2 (2008) 465-470.
- СЕРНЯК, А. В., «“Путешествие Эгерии к святым местам” 6: К проблеме восстановления подлинного текста Эгерии» [«“L'itinerari d'Egèria als llocs sants” 6: Estudi textual...»]. Sobre el problema del restabliment del text

5. Adopto la transcripció del cognom (ЧЕРНЯК) tal com fa ell mateix, i no transliterat: ČERNJAK.

- original d'Egèria], *Индоевропейское языкознание и классическая филология* 13 (2009) 532-537.
- CHERNYAK, A. V., «Паломничество Эгерии как источник по архитектуре и сельскому хозяйству Египта IV в. н. э., (VII,2) *monasteria cum militibus*; IX,4 (*vineae quae dant balsamum*)» [«El pelegrinatge d'Egèria com a font sobre l'arquitectura i l'agricultura d'Egipte del segle IV», *Индоевропейское языкознание и классическая филология* 14/2 (2010) 436-443.
- CHERNYAK, A. V., «Текстология Паломничества Эгерии к святым местам» [«Estudi textual del Pelegrinatge d'Egèria als llocs sants», *Acta Linguistica Petropolitana. Труды Института лингвистических исследований* 7/1 (2011) 543-560.
- CHERNYAK, A. V., «Egeriana I-V (текстология “Паломничество к Святым местам”)» [«Egeriana I-V (estudi textual del “Pelegrinatge als llocs sants”)»], *Индоевропейское языкознание и классическая филология* 22/2 (2018) 1355-1368.
- CHERNYAK, A. V., «Язык Эгерии» [«La llengua d'Egèria»], *Индоевропейское языкознание и классическая филология* 23/2 (2019) 1116-1130. (j)
- CHERNYAK, A. V., «Пассив у Эгерии: В. ван Оорде о языке Путешествия Эгерии к святым местам (*Itinerarium Egeriae*)» [«La veu passiva en Egèria: W. Van Oorde sobre la llengua de l'“Itinerarium Egeriae als llocs sants”], *Indo-European Linguistics and Classical Philology-XXIV. Proceedings of the 24th Conference in Memory of Professor Joseph M. Tronsky, Saint Petersburg 2020*, 662-668. [En aquesta sèrie d'articles, Chernyak fa un estudi aprofundit i detallat sobre la llengua d'Egèria, amb vista a una nova edició de l'*Itinerarium* que prepara. Mentrestant, aquí en presenta ja, com diu ell, l'assaig d'alguns capítols: I-III («L'Itinerari...» 4), IV («L'Itinerari...» 5) i VIII-IX («Estudi textual...»)].
- CIRSONE, Giacomo, «*Eulogiae, mirabilia e paesaggio agrario nella Prima Pars della Peregrinatio Aegeriae*», *Quis ut Deus. Rivista dell'Istituto di Scienze Religiose di Foggia* 5 (2012) 183-204.
- COZIC, M., «Égérie, pèlerine de haute spiritualité ecclésiale», en P.-G. DELAGE (ed.), *Égérie, une femme au pays des pères, Actes de la dixième Petite Journée de Patristique, 10 mars 2018*, Les Plans sur Bex, CH, 2019, 71-87.
- CZYŻEWSKI, B., «*Itinerarium Egerii na temat światła*», *Vox Patrum* 71 (2019) 115-130.
- DELAGE, P.-G., «Dames d'Extrême-Occident en Terre-Sainte», en P.-G. DELAGE (ed.), *Égérie, une femme au pays des pères, Actes de la dixième Petite Journée de Patristique, 10 mars 2018*, Les Plans sur Bex, CH, 2019, 35-58.
- DÍAZ FERNÁNDEZ, J. M., «El Itinerario de Egeria y su liturgia jerosolimitana del siglo IV», en F. NOVOA PEREIRA (coord.), *De Finisterre a Jerusalén. Egeria*

- y los primeros peregrinos cristianos, Santiago de Compostela, Xunta de Galicia 2003, 125-138. «O Itinerario de Exeria e a liturgia xerosolimitana do século IV», en F. NOVOA PEREIRA, *De Finisterre a Xerusalén. Exeria e os primeiros peregrinos cristiáns*, Santiago de Compostela, Xunta de Galicia 2003, 125-138.
- EGENDER, N., *Pâques. Grandes fêtes byzantines*, Nouvelle Cité, Bruyères-le Châtel 2020. [El capítol introductor (pp. 19-40), «La liturgie de Jérusalem à l'époque de Cyrille de Jérusalem» té per base l'*Itinerarium* d'Egèria].
- FALÁTKOVÁ, M. - ŠUBRT, J., «Obraz svatých mist v *Peregrinatio Egeriae* a *De locis sanctis*», *Klasické rozhovory...* (2020)...
- FERRER VALERO, S., «Egeria: la primea viajera», *Clio: Revista de historia* 179 (2016) 76-79.
- FISCHER, S., *Erzählte Bewegung. Narrationsstrategien und Funktionsweisen lateinischer Pilgertexte (4-15 Jahrhundert)* (Mittellateinische Studien und Texte 52), Leiden 2019, 93-115.
- GÄRTNER, Eva-Maria, *Heilig-Land-Pilgerinnen des lateinischen Westens im 4. Jahrhundert. Eine prosopographische Studie zu ihren Biographien, Itinerarien und Motiven* (Jerusalem Theologisches Forum 34), Münster: Aschendorf 2019. [En un estudi molt aprofundit l'autora presenta, a més d'Egèria (pp. 91-123), les altres dones contemporànies relacionades amb Terra Santa: Eutròpia, Helena, Melània la Vella, Paula, Eustoqui, Fabiola, Pemènia i Sílvia]
- GIORGADZE, Marina, «Egeria's Travels and Georgian Liturgical Practice», dins: *Proceedings of the 23rd International Congress of Byzantine Studies, Belgrad 22-27 August 2016*, Belgrad 2016, 547-548.
- HORVÁTHY, S., «Thèmes et variations. Réflexions stylistiques sur l'*Itinéraire d'Égérie*», *Acta Antiqua Academiae Scientiarum Hungaricae* 59 (2019) 611-621.
- HUNINK, V., «Egeria in het land van de Bijbel. Egeria pilgrimsverslag uit de vierde eeuw», *Herademing* nr. 74 (december 2011) 32-35.
- HUNT, E. D., «The itinerary of Egeria: reliving the Bible in fourth-century Palestine», *Studies in church history* 36 (2000) 34-54.
- JANERAS, S., «El Pare Ubach i Egèria», *Butlletí de l'Associació Bíblica de Catalunya*, 135 (setembre 2020) 37-46.
- JANERAS, S., «L'expressió dels sentiments d'Egèria al llarg del seu *Itinerarium*», *Revista Catalana de Teologia* 46 (2021) 133-178.
- JANERAS, S., «Égérie au fumier de Job un vendredi de Carême», dins M. PAMPALONI – S. PARENTI (eds.), *Worship. Studies in Memory of Robert Taft, S.J.* (Orientalia Christiana Analecta 310), Roma 2021, 153-157.
- JANERAS, S., «Edizioni e traduzioni dell'*Itinerarium Egeriae*», *Ecclesia Orans* 39 (2022) 175-186.

- KHARLAMOVA, Natalia O., «Валерий Бергиденский. Похвала Эгерии» [«Valeri del Bierzo. Elogi d'Egèria»], Труды и переводы 1 (2) (2019) 188-193.
- KLEIN, K., «Vertraute Fremdheit – erlesene Landschaft. Arbeit an Präsenz im Reisebericht der Egeria», en H. BAUMANN et alii (eds.), *“Habt euch müde schon geflogen?”: Reise und Heimkehr als kulturanthropologische Phänomene*, Marburg 2010, 159-174.
- LAATO, A. M., «Jerusalem, as Egeria saw it», *Mishkan: a forum on the gospel and jewish people* 81 (2019) 20-26.
- LAATO, A. M., «Egeria's *Itinerarium* and the Development of Sacred Spaces and Edifices in Jerusalem», *Review of Ecumenical Studies* 13 (2021) 175-184.
- LANFRANCHI, P., «Remarques sur la sacralisation de l'espace dans l'Itinéraire d'Égérie», en E. TOLLED (ed.), *Études sur les terres saintes et les pèlerinages dans les religions monotheïstes*, París 2012, 45-54.
- LIMOR, Ora, «Reading Sacred Space: Egeria, Paula, and the Christian Holy Land», en Yitzhak HEN, *“De Sion exhibit lex et verbum Domini de Hierusalem”. Essays on Medieval Law, Liturgy, and Literature in Honour of Ammon Linder*, Turnhout: Brepols 2001, 1-15.
- LIMOR, Ora, «*Holy Journey*. Pilgrimage and Christian Sacred Landscape», en O. LIMOR – Guy G. STROUMSA (eds.), *Christians and Christianity in the Holy Land: From the Origins to the Latin Kingdoms*, Tournhout: Brepols 2006, 321-353.
- MARAVAL, P., «Égérie, pèlerine au Sinai», en P.-G. DELAGE, (ed.), *Égérie, une femme au pays des pères, Actes de la dixième Petite Journée de Patristique, 10 mars 2018*, Les Plans sur Bex, CH, 2019, 1-19.
- MATYSZEWSKI, A., «Rokliturgiczny w świetle “Itinerarium Egerae”» *Annnesis* 10 (2004) 48-55; 39-50.
- MORAIS MORÁN, J. A., «Modelos iconográficos altomedievales en la época moderna. Egeria: la imagen de la cruz y su persistencia en Santiago de Peñalba y Castrillo del Monte», *Norba: Revista de arte* 31 (2011) 9-30.
- MORAIS MORÁN, J. A., «De nuevo sobre Egeria. El recuerdo de su itinerario en las artes medievales. A propósito de la imagen de la cruz (I): de la antigüedad tardía hasta la décima centuria», en L. MARTÍNEZ GARCÍA, *El camino de Santiago. Historia y patrimonio*, Burgos 2011, 105-126.
- NICOLI, G. – D'ALESSANDRO, A., *Il latino volgare e la “Peregrinatio Egeriae”. La lingua della pellegrina Egeria tra norma classica e latino parlato*, Pontedera 2019.
- OLIVEIRA, Rosa Manuela BARBOSA, *O Itinerario de Egéria (séc. iv). Olhares sobre un olhar*, Lisboa: Edições Colibri 2016.
- OTERO PEREIRA, E., *Mujeres viajeras de la Antigüedad. Los relatos de Egeria y otras peregrinas en Tierra Santa*, Salamanca 2018.

- PARRA-GUINALDO, V., «Itinerarium Egeriae: A Restrospective Look and Preliminary Study of a New Approach to the Issue of Authorship-provenance», *Linguistics and Literature Studies* 7 (2019) 13-21.
- PELIZZARI, G., «Dal carisma alla Regola. L'*Itinerarium* di Egeria alla vigilia del monachesimo medievale», *Rivista di Storia del Cristianesimo* 11 (2014) 77-94.
- RAMLØV FRANDSEN, Stig., «L'*Itinerarium Egeriae*, un point de vue littéraire», *Classica et Mediaevalia* 55 (2004) 163-204.
- REAL TORRES, C., «El *Itinerarium* de Egeria. Crónica de una peregrinación a Tierra Santa», en *Actas de los Congresos Internacionales Diálogo Fe-Cultura de 2012 a 2018*, Las Palmas de Gran Canaria 2019, 783-788.
- ROCH, M., «Lieux saints, lieux odorants? Le témoignage d'Égérie et du Pèlerin de Plaisance (IVe et Ve siècles)», *Le Moyen-Age. Revue d'histoire et de philologie* 121 (2015) 609-628.
- SALVARANI, Renata, *Il Santo Sepolcro a Gerusalemme. Riti, testi e racconti tra Costantino e l'età delle crociate* (Monumenta Studia Instrumenta Liturgica 68), Ciutat del Vaticà 2012.
- SCOPELLO, M., «Autour de la ville de Carrhes: deux témoignages chrétiens entre souvenirs bibliques et realia», *Semitica et Classica* 12 (2019) 129-143.
- TORMO-ORTIZ, M., «Contribución italiana a la bibliografía egeriana. Ediciones y traducciones», en V. GONZÁLEZMARTÍN – C. ARAMBURU SÁNCHEZ – N. DI FLORIO – G. DI SANTO, *La aportación de la mujer en la construcción, deconstrucción y redefinición del Humanismo*, Salamanca: Ed. de la Universidad 2019, 273-286.
- TOVAR PAZ, F. J., «Valerio del Bierzo sobre la Peregrinatio Egeriae: Deixis del género literario y sentido de la epístola», *Límite. Revista de Estudios Portugueses y Lusofonía* 11/2 (2017) 35-55.
- WARREN, J.D., «Egeria peregrina a la Ciudad Santa», *Cuadernos monásticos* 44 (2009) 319-327.
- WELLENS, A., «Égérie au pays du journal de voyage», en P.-G. DELAGE (ed.), *Égérie, une femme au pays des pères*, *Actes de la dixième Petite Journée de Patristique, 10 mars 2018*, Les Plans sur Bex, CH 2019, 59-70.